

Mat

Colofon

ISBN: 978 94 6365 325 1

1e druk 2021

© 2021, Sifre van der Linde

Exemplaren zijn te bestellen via de boekhandel
of rechtstreeks bij de uitgeverij:

Uitgeverij Elikser

Ossekop 4

8911 LE Leeuwarden

www.elikser.nl

Vormgeving binnenwerk en omslag: Evelien Veenstra

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op wat voor wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur en de uitgeverij.

This book may not be reproduced by print, photoprint, microfilm or any other means, without written permission from the author and the publisher.

Mat

Sifre van der Linde

Het jaarfeest

Dinsdag 14 mei 1991

Myranda masseerde haar pijnlijke vingers. Ze bekeek de rode drukplek die was ontstaan bij haar wijsvinger, daarna ging haar blik naar de honderden gekleurde ballonnen om haar heen.

Dit doe ik nooit meer in mijn leven, dacht ze met een mengeling van ergernis en wanhoop.

Het was een dreinerige eentonigheid van herhalende handelingen; twee rode ballonnen in elkaar draaien, twee gele ballonnen in elkaar draaien, de combinatie in elkaar vlechten en met een stevige draad tot één geheel rijgen. Maal dertig, en dat was dan nog maar één slinger.

Haar vingers tintelden, de randen om de nagelriemen veroorzaakten een brandend gevoel; pijnlijk, maar dat was ze gewend als jarenlange nagelbijter.

Er lagen tientallen gekleurde ballonnen om haar heen te deinen, bij elk zuchtje wind gingen ze een eindje de lucht in. De ballonnen waren afkomstig van Esther, zij stond verderop en legde fluitend de knopen. Bij toeval keek ze op en ving de moedeloze uitdrukking, ze schonk een bemoedigende knipoog. "Kop op, Myranda, nog maar een paar honderd te gaan!"

Het herinnerde haar aan de taak die ze moest volbrengen. Ze was hier niet om naar haar zere vingers te staren, ze was hier ook niet om te kijken naar de dansende ballonnen die als een bont bewegelijk tapijt om haar voeten deinden.

"Er is niet zoveel tijd," had Ron de vorige dag met nadruk verzekerd, maar ook zonder zijn woorden was ze zich be-

wust van de omvang van de klus. De uren waren ongemerkt voorbijgevlogen en na die eerste dag stond de teller op amper een vierde van de te behalen target. Ron sprak altijd over de target, zij had er een ander woord voor: ballonnenwaanzin.

“Het moet groots zijn, overweldigend,” had hij overdreven met zijn armen gesticulerend gezegd.

Ze had gedacht: wat een onzin. De meeste mensen die hier wonen zijn blind, die zien het niet eens! En de andere zijn zo slechtziend dat ze amper kleuren kunnen onderscheiden.

Maar ze had haar protesten niet geuit, wetende dat haar perspectief niet door Ron en Esther gedeeld werd. En waarom ook, want iedereen die kwam kijken was enthousiast. De hele dag door was er aanloop.

Eerder die dag hadden ze net kunnen behoeden dat Klaas – een slechtziende man van ruim honderd kilo met het verstandelijk vermogen van een kleuter – in de enorme ballonmassa sprong. Esther had hem beloofd dat hij na het jaarfeest zoveel mocht springen als hij wilde.

Want het jaarfeest, daar was het allemaal om te doen.

Eén keer per jaar werden de hekken van het instituut opengesteld voor de mensen uit de omgeving, een initiatief om integratie te bevorderen en alle vooroordelen over inrichtingen uit te bannen.

Die ene dag in het jaar werd het instituut getooid met grote hoeveelheden ballonnen, er stonden kraampjes waar bewoners zelfgemaakte zeepjes verkochten, er waren een zweefmolen en een draaimolen, een band maakte muziek en een cateringbedrijf zorgde voor gratis poffertjes. In de regionale kranten werden de mensen uit de omgeving uitgenodigd om te komen feesten.

Sip staaarde Myranda naar haar nagels. Behalve de extra

studiepunt die ze voor al haar inzet ontving, was er nóg een reden waarom ze halverwege deze dag haar zere vingers opnieuw met tape verbond en de pijn trotseerde. Want het was heerlijk om te zwelgen in herinneringen, maar nog fijner was het om een soort verbondenheid met het verleden te voelen, dat fluisterstemmetje te horen dat ze *hem* zomaar kon tegenkomen.

Als twaalfjarig meisje had ze uren op haar kamer gezeten, telkens weer luisterend naar haar favoriete liedje op de cassette-recorder tot de veer in de terugspoelknop was gesprongen.

Head over heels, had haar docent Engels op de middelbare school uitgelegd, kon je het best vertalen met de woorden: halsoverkop verliefd. Het klonk nogal dramatisch, had ze toen gevonden.

Maar misschien was het ook wel dramatisch om verliefd te zijn op een blinde jongen die in een instituut woonde tussen mensen die door de buitenwereld achterlijk genoemd werden.

Iemand kwam door de openstaande schuifdeuren de kapel binnen.

“Hee, daar is Simon ... wat toevallig dat hij hier alweer is!” Esther knipoogde en liet haar stem bij die laatste woorden veelbetekend dalen.

Myranda keek op, hopen dat Simon niets gehoord had door het monotone gebrom dat de ballonpomp uitstootte.

Zijn ogen speurden de ruimte rond. “Wat zijn jullie al ver! Ik ben onder de indruk!”

Ron zette de ballonnenpomp uit en ineens was er een rust die ongewoon voelde. “Oh, we zijn er nog lang niet, maar vanmiddag komt er meer hulp.”

Esther liet zich ontvallen dat het tijd was voor meer man-

kracht. Ondertussen trok ze de pleisters achteloos van haar vingers, ze waren met bloed doordrenkt.

Toch schonk ze er nauwelijks aandacht aan; Myranda bedacht dat ze een keiharde voor zichzelf was.

Ze keek opzij toen Simon naast haar kwam staan. “Vandaag heb je geluk, want ze serveren tomatensoep in het personeelsrestaurant, daar hou je toch van?” zei hij tegen haar. “Ik zal je op een kom trakteren.”

Ze glimlachte, niet om zijn woorden, maar om zijn dialect, dat ergens beneden de grote rivieren zijn oorsprong had. In een poging zijn afkomst te verloochenen, klonken alle klinkers geforceerd lang en de stemhebbende k’s te hard.

“Maar eerst gaat zij haar bloederige handen wassen, anders heeft niemand zin in eten ...” Simon wierp een hoofd-
knik naar Esther, die haar handen heen en weer wapperde.

Esther lachte en liep naar het fonteintje in het toilet om daar het bloed van haar vingers te spoelen.

Ron richtte zich op van zijn lijst. “Als mijn berekening goed is, hebben we vanmiddag rond vijf uur wel onze target bereikt.”

Esther kwam teruglopen met blanke handen, ze hield ze ter goedkeuring omhoog.

Gezamenlijk verlieten ze de kapel.

“Hoe heet je ook alweer?” vroeg Simon terwijl hij naast haar kwam lopen.

Ze toonde hem het zilveren plaatje dat aan een zwart koord rond haar hals hing.

“Myranda ... Mooie naam bij een mooi meisje ...”

Ze vond het al lastig om hem serieus te nemen met zijn zachte klanken en dat plotse complimentje maakte dat ze onbewust afstand nam. Ze deed een stap opzij.

Ze vond zichzelf geen mooi meisje. Haar oma beweerde

dat dit ook niet belangrijk was, dat mensen uiteindelijk liever een interessant gezicht zagen dan een knap gezicht. Ze hoopte dat het waar was, want ze had jarenlang aan een interessant gezicht gewerkt.

“Vind je het vervelend dat ik dat zeg?” hoorde ze Simon vragen.

In gedachten liep ze naast hem, starend naar de bruine plavuizen onder haar voeten. Ze schokschouderde.

“Maar ik meen het wel.” Simon gaf een duwtje onder haar elleboog.

Demonstratief legde ze haar vinger op de rood-paarse wijnvlek, niet groter dan een gulden, boven haar rechterwenkbrauw. Zijn blik volgde en hij zei: “Die plek maakt je juist interessant, het maakt dat mensen je nog eens extra bekijken.”

Kennelijk was het bedoeld als complimentje, dacht ze, maar hij kon niet weten dat ze juist zo’n hekel aan die wijnvlek had omdat ze er niet van hield om bekeken te worden.

Heel even veegde haar vinger over het zilveren plaatje, wensend dat ze haar naam zo kon wegvegen.

Myranda kwam van Miranda, ‘zij die bewonderd moet worden’, zoiets was de betekenis achter de naam. Had haar moeder dit geweten toen ze haar bij geboorte die naam schonk? Was die lelijke plek op het kleine babyhoofdje de reden geweest?

Nomen est omen – alsof je het lot tartte.

Op de overloop van oma hing een replica van John William Waterhouse’ bekendste schilderij: een prent van Miranda, de mooie dochter van Prospero, starend naar de kolkende golven. Het kon niet anders of haar moeder was hierdoor geïnspireerd.

Zo had ze zich altijd haar zwangere moeder voorgesteld, staande op de trap en turend naar het schilderij: *als ik een dochter krijg, noem ik haar Miranda!*

En dan met een zijlingse blik naar beneden, waar haar moeder stond, op een schijnheilige toon: “Moeder, als het een meisje wordt, noem ik haar naar u, Maria Elisabeth, kortom Myranda ...”

Ze liet het zilveren plaatje los.

Mensen zeiden dat ze op Mia, haar oma, leek. Ook nu had ze het weer gehoord van Ron en nog een handjevol mensen die ze had ontmoet. Maar misschien zeiden mensen het wel uit beleefdheid, had ze gedacht, want iedereen had groot respect voor haar oma.

Mia was zowel een humanist als een christen. Geloof moest in haar beleving toegankelijk zijn, voor iedereen en het liefst in de meest eenvoudige en calvinistische vorm. Dat was de reden waarom ze uitweek naar de diensten in de kapel binnen het instituut: elke zondag hielp ze de pastor met het begeleiden van de dienst. Dat varieerde van het aanpassen van het woordgebruik in de preek en de keuze van de psalmen, tot het schenken van koffie na de dienst. Mia deelde haar geloof met de bewoners en leek het heel acceptabel te vinden dat voor de meeste de koffie naderhand het allerbelangrijkste van de dienst was. Want het ging om het voorrecht, en niet om het altruïstische gevoel een beter mens te willen zijn. Myranda wist dat, omdat zij als jong meisje regelmatig was mee geweest met haar oma.

Zelf was ze te jong geweest om de essentie te snappen, te jong om te zien wat haar oma zag, want vanuit haar kinderoogen had zij alleen maar de ernstig gehandicapte

mensen gezien. Ze had de hand van haar oma vast omklemd en was geen seconde van haar zijde geweest.

Ze staken het plein over en passeerden het carillon, langs de betonnen bloembakken met voorjaarsbloeiërs.

Via het hoofdgebouw kwamen ze bij het personeelsrestaurant.

Myranda liep met haar lunchpakketje naar een vrije tafel bij het raam.

De knoop die Mia in het broodzakje had gelegd kreeg ze met geen mogelijkheid los, daarom scheurde ze het plastic kapot.

Simon kwam met een dienblad in zijn handen aanlopen. Hij zette een kom tomatensoep voor haar neer en ze schonk hem een dankbaar lachje.

Ze zag dat hij een bord met het dagmenu had vol geschept: bloemkool met gekookte aardappelen en een gehaktbal die net zo rond was als een tennisbal. Rondom de aardappelen lag een plasje jus.

Simon vertelde dat hij altijd in het personeelsrestaurant at als hij dagdienst had.

“Scheelt me weer koken, daar hou ik niet zo erg van.”

Er werd een tweede dienblad op tafel gedeponereerd en Esther zei luid: “Gatver, dat ziet er toch niet uit, Simon!” Zelf had ze een broodje gehaktbal genomen.

“Ach, de smaak doet denken aan eten bij je oma met een zoutbeperking,” zei Simon vergoelijkend.

Het zoutvaatje op tafel bood uitkomst.

Ron mengde zich in de conversatie en maakte een opmerking over de kwaliteit van het eten. Volgens hem werden er stelselmatig steekproeven genomen en hij veronderstelde dat het wel aan alle wettelijke eisen zou voldoen. Maar op zijn

bord lag een bruine boterham met kipfilet en een klein bolletje huzarensalade.

Misschien at hij bij zijn vrouw thuis, dacht ze. Misschien werd het niet door zijn vrouw op prijs gesteld dat hij hier de warme maaltijd nuttigde. Of misschien hield hij niet van een smakeloze hap, ondanks al zijn lovende woorden over het eten. Aan Esthers kritische uitlatingen kon ze zich ergeren, maar aan hypocrisie nog meer.

In gedachten staarde ze door een van de vele ramen naar buiten, naar het plein met de betonnen bloembakken die opgesierd werden door bontgekleurde viooltjes.

Een groep bewoners werd zojuist uit een Volkswagenbusje geholpen, ze kwamen van de sociale werkplaats buiten het instituut om te eten op hun woongroep. Veel geschater en rumoer, blindenstokken tikten op de grond, de bewoners zochten hun weg op het terrein.

Wat zou er met *hem* gebeurd zijn?, dacht ze. Zes jaren waren verstreken, toch herinnerde ze zich de geur van de zompige bosgrond, de motregen en de klammige hitte, de atmosfeer die net zo strakgespannen leek als een vioolsnaar – een dag waarop de wereld breekbaar had geleken.

“Smaakt de soep, Myranda?”

Simon had er kennelijk plezier in om haar naam zo demonstratief te zeggen.

Ze wendde haar blik af van het raam en nam haastig een lepel van haar soep. De smaak was goed, de soep had wel heter gemogen.

Ze voelde zijn prikkende blik over het zwarte koordje om haar hals gaan.

Vooroverbuigend schoof hij met zijn wijsvinger het zilveren plaatje opzij, voorzichtig bekeek hij de steen die erachter hing. Het was een intiem gebaar en ongemerkt maakte ze een beweging naar achteren.

“Het is haast dezelfde kleur als je ogen, een beetje groen en een beetje grijs,” merkte hij op, zijn ‘groen’ en ‘grijs’ doordrenkt met Zuid-Gelderse klanken. Ze had graag eens in zijn mond willen kijken om te zien hoe hij zijn tong tot die dentalen dwong.

“Ze zit in haar groene jaar, wist je dat?” Esthers ironische gegrinnik verbrak het korte moment van intimiteit.

Hij liet de groene steen los en ze zag zijn wenkbrauwen rijzen.

Was dat omdat hij de vermakelijke toon in Esthers stem niet kon plaatsen? Misschien had hij de omweg willen maken om via de edelsteen een reactie te ontlokken over een eventuele relatie: cadeautje van een vriendje soms?

Maar Simon zei niets, nam zwijgend zijn vork en at verder.

Ze had de steen van haar vader gekregen toen hij haar mee uit eten had genomen na de diploma-uitreiking van de havo, ruim een jaar geleden.

Na het ijsdessert had hij de edelsteen gegeven. Als ze de steen niet mooi vond, mocht ze hem natuurlijk ruilen voor iets anders, had hij erbij gezegd.

Ze had hem gerustgesteld, ze vond de steen prachtig – en niet alleen de steen, maar ook het idee dat hij speciaal voor haar groene jaar op zoek was gegaan naar iets waarvan hij hoopte dat ze het mooi zou vinden.

Ze keek op toen Simon het bestek op zijn lege bord schoof en zag hoe hij de mouwen van zijn witte bloes oprolde en daarna een sigaret opstak. De vanzelfsprekendheid uit al die gebaren verried dat hij een vast ritme had, een manier van leven die hij over tien jaar nog zou hebben.

Als ze zo absurd was zich een voorstelling te maken van een leven met Simon, zag ze zich zitten aan zijn tafel en hij

zou de mouwen van zijn bloes oprollen en een sigaret opsteken zonder ooit te weten dat zij een tafelman was die dit niet op prijs stelde. Ze wilde de maaltijd dankend eindigen, zoals haar dat geleerd was. Maakte haar dat kleingeestig of bekrompen?

Esther en Ron rookten niet, toch leek het hen niet uit te maken dat iemand zonder overleg een sigaret opstak.

Ze zag dat Esthers bord niet leeg was; ze had het weggezet op het dienblad, de partjes tomaten en komkommer die bij de gehaktbal geserveerd werden, lagen onaangeroerd: iets wat als decoratie bedoeld was, liet je liggen.

Zo direct zouden Peter en Liene komen met de lege serverkar. Ze woonden sinds hun tienerjaren op het instituut en waren na de schooltijdperiode in het personeelsrestaurant komen werken. Omdat Liene blind was, liep zij achter de kar en Peter wees de weg langs de tafeltjes. Hij had een falsetstem die uitschoot als hij enthousiast werd – en eigenlijk was hij altijd enthousiast.

Ron had een verrassend filosofische kant getoond toen ze de vorige dag onderzoekend naar de vrolijke Peter en Liene had staan kijken.

“Je moet door het afwijkende heen kijken, maak het klein, en dan zie je alleen nog maar het plezier van de mensen die hier leven. Voor mij is dat het mooie van het werken hier ...”

De ratelende wielen over de vloer – rinkelende borden en bestek – verkondigden de komst van het tweetal.

Voor Ron was dit het teken om demonstratief op zijn horloge te kijken en de tijd te benoemen.

Kijk door het afwijkende heen, maak het klein, en dan zie je alleen nog maar het plezier van de mensen hier ...

Tijdens het knopen van een nieuwe lading ballonnen zag ze zichzelf terug als dertienjarig meisje, achter de kaptafel van haar moeder. Het spiegelbeeld dat haar aanstaarde, had grote groene ogen in een onvolgroeid gezicht, de kaaklijnen waren nog verzacht – zoals bij alle tieners – maar ook destijds was de ernst geen moment afwezig geweest.

Een gevoel van heimwee overspoelde haar.

Kon ze maar terug naar die momenten.

Ze herinnerde zich het plezier van het ongewone; ze had zich in de mintkleurige broek van haar moeder gehesen. De broek was natuurlijk veel te lang geweest, daarom had ze elastiekjes om haar enkels gedaan. De bijpassende mouwloze bloes verhulde haar eerste witte behaattie, de kleinste die er in de winkel had gehangen. Om het accent op wat ontbrak te verleggen, had ze de groene omslagdoek met paisleymotief losjes om haar hals gedrapeerd. Aan haar oren had ze grote plastic clipoorbellen die pijnlijke drukplekken op haar oorlellen veroorzaakten. Wankelend op de hakschoenen van haar moeder had ze voor de spiegel gestaan. Kijkend, fantaserend – de ernst was als een gladde deken van haar gezicht gegleden. Met gesloten ogen kon ze bloeiende duinrozen zien, de verzengende hitte van de zomerzon voelen, de zeebries door haar haren voelen, het ruisen van de zee horen. Kon ze zijn vingers om haar arm voelen, hij moest haar vasthouden want hij kon vallen over een aangespoeld stuk hout, zijn blote voeten zeer doen aan schelpen in de branding. Ze luisterden naar de meeuwen die een lied leken te krijsen, ze proefden zout op hun lippen en dansten, verstrengeld, lachend, gelukkig ...

Zo was ze blijven staan met gestrekte armen in het koude tl-licht, terwijl ze deze droom droomde, dansend op *Boys of Summer* op de radio, terwijl buiten natte sneeuw de wegen

teisterde. Het was de eerste stormachtige herfstdag in oktober.

Zodra ze de voordeur had horen opengaan had ze alle kleren uitgetrokken, had ze alles met zorg teruggehangen en was ze binnen korte tijd teruggekeerd naar haar eigen juk, haar keurslijf. Als een Assepoester, maar dan zonder het bal ooit te halen.

In de buitenmuur van de kapel was een gedenksteen gemetseld, een gedenksteen ter nagedachtenis aan de adellijke dame die bij haar overlijden het hele landgoed met het daarbij horende bosperceel had nagelaten aan de Vereniging voor Blinden.

Aan de voet van de gedenksteen groeide de klimroos New Dawn met zachtroze bloemen die een zoete geur verspreidden.

Elke keer als zij over het plein naar de kapel liep, bleef ze kort staan bij de gedenksteen en de roos. Het waren de enige twee dingen die ze mooi vond aan de instituutskapel.

De kapel was in haar beleving veel te modern. Een kapel hoorde rond te zijn, met dikke muren en hoge gewelven, glas-in-loodramen en ongemakkelijke houten banken. De geur van oud en muf, vermengd met boenwas en een boeket veldbloemen voor Jezus aan het kruis, zoiets.

Deze instituutskapel was een rechthoekig gebouw, er waren comfortabele stapelstoelen en de enige bloemen die aanwezig waren zaten verwerkt in het gebrandschilderde glas binnen de omlijsting van de vensters. De zon speelde met de vele tinten, kleurden de muren rondom.

Opkijkend vanuit haar gemakkelijke zithouding op de grond, te midden van een lading rode ballonnen, kon ze haar ogen niet afhouden van de invallende lichtstralen. Zoals stof

door de lucht dwarrelde in het zonlicht, zo dansten de kleuren via de muren door de ruimte.

Op haar gezicht lag een uitdrukking die inwendig plezier verried.

In haar hoofd maakte ze een optelsom van Simons sympathieke gebaren: de kom tomatensoep, zijn aanraking toen hij haar steen bekeek, de complimentjes. Het was alsof hij met een imaginaire kwast een glans op haar gezicht had geverfd.

Ze keek achterom toen Esther haar naam riep.

Nu ze om zich heen keek, zag ze dat er veel meer mensen in de kapel waren. De gepensioneerde hulptroepen van Ron waren kennelijk gearriveerd.

“Gaan jullie maar even de benen strekken, meisjes,” zei Ron, zichtbaar in zijn element vanwege het tempo waarin de werkzaamheden vorderden.

Ze werd op een lompe manier door Esther omhooggetrokken. “Ik zal je rondleiden over het terrein.”

Kon dat zomaar?, vroeg ze zich af. Er hingen bordjes *Verboden toegang voor onbevoegden*, met een verwijzing naar een artikel in het strafrechtelijk wetboek. Maar Esther zou beslist weten wat wel en wat niet mocht, ze had hier het afgelopen jaar stage gelopen en ging in de zomervakantie als invalkracht op de leefgroepen aan het werk.

Ze volgde Esther over het pad langs de kapel en ze passeerden een groot grasveld, omgeven door laurierstruiken die kleine witte bloempluimpjes hadden en een typische geur verspreidden.

“Dit noemen ze het grote veld, hier staat morgen alles vol.”

Esther deed een opsomming van activiteiten die zouden plaatsvinden tijdens het jaarfeest. Een carrousel, uiteraard een poffertjeskraam en dan waren er nog de vele markt-

kraampjes waar de bewoners zelfgemaakte producten verkochten. En het podium zou opgesierd worden met een bandje dat hoogstwaarschijnlijk allerlei bekende liedjes zou spelen.

Ze liepen door tot de kruising.

Ze sloot haar ogen en bleef stilstaan op de geribbelde stenen onder haar voeten.

“Wat je doet is volkomen zinloos, je hersens hebben de weg allang geregistreerd voor je je ogen sloot!” Esther grinnikte geamuseerd. “Jij zou met je ogen dicht misschien verdwalen, maar de bewoners wonen hier al jaren, die kennen elke hobbel, elke kuil! Pure routine en regelmaat. Verstandelijk gehandicapten leren door herhaling, weet je.”

Die woorden krasten lelijk.

Ze schoof met haar linkervoet over de stenen, het voelde gek en ongemakkelijk onder haar zool.

Hij was tegendraads geweest, maar maakte hem dat verstandelijk gehandicapt, zoals de mensen hier genoemd werden? Als je als jong kind in een instituut werd geplaatst, wist je dan nog wel wat normaal was en wat niet?

Kon je jezelf ontplooien tot een gewoon mens als je tussen zwakzinnige mensen woonde? En wie bepaalde eigenlijk wat de definitie van normaal was?

Esther wees naar de grijze lage gebouwen voor hen, omgeven door vierkante grasvlakten en struikpartijen. Geurende vlierbessenstruiken werden afgewisseld door sering en rododendrons. Het zag er vriendelijk maar aangelegd uit.

“Kijk, dat noem je nu een paviljoen. Aan één paviljoen zijn zes groepen geschakeld ... Op elke groep wonen gemiddeld tien bewoners. Het is nu rustig, dat zie je wel. De bewoners zijn naar school of naar dagbesteding, naar de sociale werkplaats ...”

Myranda probeerde zich een voorstelling te maken van een leven binnen zo'n leefgroep. Natuurlijk werden er weinig eisen aan de mensen hier gesteld. Als er een laag verwachtingspatroon was – een etiket van verstandelijk gehandicapt – dan hoefde je niets in het leven te bereiken. Waren de begeleiders al blij als je zelfstandig je billen afveegde na een toiletbezoek. Waren ze tevreden als je je eigen schoenen kon aantrekken. En als je de weg kende naar de dagbesteding.

Haar vraag kwam zonder nadenken. Ze spreidde haar armen en tikte met gekromde wijsvinger tegen haar voorhoofd.

“Je bedoelt of iedereen hier verstandelijk gehandicapt is? Ja natuurlijk, anders zouden ze hier toch niet wonen, maar in het blindeninstituut!” Esther fronste nadenkend. “Maar natuurlijk is er veel verschil in niveau. En je zou zelfs kunnen spreken over een bovenlaag.”

Ze had geen flauw idee wat Esther precies met ‘bovenlaag’ bedoelde, maar het klonk positiever, alsof ze het over een groep uitzonderingen had. Bovenlaag klonk anders dan verstandelijk gehandicapt. Klonk anders dan debiel, imbeciel of idioot; termen die uit de vorige eeuw stamden, bedacht door de twee Franse onderzoekers Binet en Simon, die een intelligentietest hadden ontwikkeld voor kinderen in het onderwijs, om de zwakkeren te onderscheiden.

Esther kneep haar ogen nadenkend tot spleetjes. “Er zijn bewoners die in zelfstandige groepen wonen, ik ken er wel een aantal ... Robert bijvoorbeeld en Lucy. Dan heb je nog Klaas-Jan. O, en natuurlijk Mathieu ...”

Ze kreeg een vreemd kloppend gevoel in haar keel. Nu had ze zomaar een paar namen gehoord van een argeloze Esther. Het zou zomaar kunnen dat *hij* de naam Robert of Klaas-Jan droeg. Of *Mathieu* ...

Dat paste prachtig. Nee, onzin.

Moedwillig probeerde ze die gedachte te verdringen. Esther had alleen een paar namen genoemd van bewoners die in haar ogen niet tot de groep meervoudig gehandicapt gerekend konden worden. Ze had een jaar stage gelopen op een groep met gedragsgestoorde en zeer moeilijk lerende mensen; alles wat daarboven uitsteeg, was in haar ogen al een andere categorie, de *bovenlaag* ...

Als een hoofdpijn die ze probeerde te onderdrukken, duwde ze haar handpalmen tegen haar voorhoofd; een vergeefse poging, want de naam kwam steeds in golven door alle spelonken heen sijpelen.

Mathieu, Mathieu.

Op Esthers kamer in de personeelsflat was het warm, dat kwam doordat de zon de hele middag naar binnen had geschenen. Het eerste wat Esther dan ook deed, was het raam wijd openzetten.

Myranda keek de ruimte rond. Haar luchtmatras zou diagonaal neergelegd moeten worden, anders zou het niet passen. Dat nachtje logeren was een idee van Esther geweest, volgens haar maakte dat deel uit van de totale ballonnenknoopbeleving; zij had het vooral omslachtig gevonden, want ze hoefde maar een paar minuten te fietsen en dan lag ze gewoon in haar eigen bed.

Op het bureau lagen mappen en opengeslagen boeken met gele post-its erin.

“Let maar niet op de troep, dat is voor school.” Esther veegde met een nonchalant gebaar alles op één hoop.

Myranda liet de luchtmatras en slaapzak in een hoekje vallen. Ze viste een rondslingerend vel van de grond en bekeek het. Het was een stencil met de organisatiestructuur.